

1. ภูมิหลัง

- ประวัติของ AEC นับย้อนไปถึงปี 2535 เมื่อผู้นำอาเซียนร่วมกันจัดตั้ง “เขตการค้าเสรีอาเซียน” (ASEAN Free Trade Area: AFTA)¹ ขึ้นเป็นครั้งแรก และได้ขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจระหว่างกันอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง โดยในปี 2540 ผู้นำอาเซียนประกาศ “วิสัยทัศน์อาเซียน 2563” (ASEAN Vision 2020)² เพื่อกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จนในปี 2546 ผู้นำอาเซียนประกาศ “ปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน ฉบับที่ 2” (ASEAN Concord II)³ เห็นชอบให้ก่อตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ที่ประกอบด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่ (1) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) และ (3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน
- เป้าหมายของ AEC ตามที่ระบุใน ASEAN Concord II ได้แก่ (1) การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว โดยให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี และการเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรีมากขึ้น (2) การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียน เช่น กรอบนโยบายการแข่งขันของอาเซียน การคุ้มครองผู้บริโภค ทรัพย์สินทางปัญญา พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น (3) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค เพื่อลดช่องว่างของระดับการพัฒนาระหว่างสมาชิกเก่าและใหม่ของอาเซียน และ (4) การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก อาทิ การจัดทำความตกลงการค้าเสรีของอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาต่าง ๆ
- แนวทางการดำเนินงานของ AEC เป็นไปตาม “แผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” (AEC Blueprint) ซึ่งฉบับปัจจุบัน คือ AEC Blueprint 2016-2025⁴ (พ.ศ. 2559-2568) ประกอบด้วย 5 ส่วนหลัก ซึ่งสอดคล้องกับ “วิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียน 2568” (ASEAN Community Vision 2025)⁵ ได้แก่ (1) มีการรวมตัวและเชื่อมโยงในระดับสูง (2) มีความสามารถในการแข่งขัน (3) ส่งเสริมการเชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจและการรวมตัวรายสาขา (4) ความสามารถในการปรับตัว ครอบคลุมทุกภาคส่วน และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และ (5) การเป็นส่วนสำคัญของประชาคมโลก
- ผลงานของ AEC ในการส่งเสริมการรวมตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาค ผ่านความตกลงสำคัญ 4 ฉบับ ได้แก่ (1) ความตกลงว่าด้วยการค้าสินค้าของอาเซียน (ASEAN Trade in Goods Agreement: ATIGA) (2) ความตกลงว่าด้วยการค้าบริการของอาเซียน (ASEAN Trade in Services Agreement: ATISA) (3) ความตกลงว่าด้วยการลงทุนของอาเซียน (ASEAN Comprehensive Investment Agreement: ACIA) และ (4) ความตกลงยอมรับร่วมกันคุณสมบัติวิชาชีพ (Mutual Recognition Agreement: MRA) นอกจากนี้ อาเซียนยังส่งเสริมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจกับประเทศคู่เจรจา ผ่านการจัดทำความตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) ซึ่งปัจจุบันมี 7 ฉบับ⁶

¹ จากการประชุม ASEAN Summit ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2535 ที่สิงคโปร์

² จากการประชุม ASEAN Informal Summit ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2540 ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์

³ จากการประชุม ASEAN Summit ครั้งที่ 9 เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2546 ที่เกาะบาหลี

⁴ จากการประชุม ASEAN Summit ครั้งที่ 27 เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2558 ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์

⁵ จากการประชุมเดียวกับเชิงอรรถที่ 6

⁶ FTA ของอาเซียน ได้แก่ 1. ASEAN-China Free Trade Agreements (ปี 2545) 2. ASEAN-India Free Trade Area (ปี 2546) 3. ASEAN-Republic of Korea Free Trade Area (ปี 2548) 4. ASEAN-Japan Free Trade Area (ปี 2551) 5. ASEAN-Australia-New Zealand Free Trade Area (ปี 2552) 6. ASEAN-Hong Kong, China Free Trade Area (ปี 2561) และ 7. Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) (ปี 2565)

2. พัฒนาการที่สำคัญของ AEC

- ปี 2562 ไทย ในฐานะประธานอาเซียน ภายใต้หัวข้อหลัก “Advancing Partnership for Sustainability” ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจดิจิทัล การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการเงินสีเขียว และการอำนวยความสะดวกทางการค้า โดยมีผลงานสำคัญ เช่น (1) การสรุปผลการเจรจาในประเด็นหลักของความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP) (2) การเชื่อมโยงระบบศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวของอาเซียน (ASEAN Single Window: ASW) เพื่อความสะดวกด้านพิธีศุลกากร (3) การเปิดตัวกลไกการระดมทุนจากภาคเอกชนสำหรับโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในอาเซียน และ (4) การพัฒนาแผนการดำเนินการตามกรอบการบูรณาการด้านดิจิทัลของอาเซียน ปี 2562 – 2568 เป็นต้น

- ปี 2563 เวียดนาม ในฐานะประธานอาเซียน ภายใต้หัวข้อหลัก “Cohesive and Responsive” ให้ความสำคัญกับการบูรณาการและการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ การเพิ่มปฏิสัมพันธ์กับประชาคมโลก และการเพิ่มขีดความสามารถในการรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ โดยมีผลงานสำคัญ เช่น (1) การลงนาม RCEP (2) การลงนาม ATISA (3) การลงนามพิธีสารฉบับที่ 4 เพื่อแก้ไขความตกลง ACIA (4) การทบทวน ASEAN ICT Masterplan 2020 และการยกร่าง ASEAN Digital Masterplan 2025 และ (5) การพัฒนา ASEAN Tourism Marketing Strategy Action Plans 2021-2025 เป็นต้น

- ปี 2564 บรูไน ในฐานะประธานอาเซียน ภายใต้หัวข้อหลัก “We Care, We Prepare, We prosper” ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูภูมิภาคจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล และความยั่งยืน โดยมีผลงานสำคัญ เช่น (1) การรับรอง Post-COVID Recovery Plan for ASEAN Tourism (2) การพัฒนา ASEAN Work Plan on the ASEAN Agreement on E-Commerce (3) การรับรอง Bandar Seri Begawan Roadmap: an ASEAN Digital Transformation Agenda to Accelerate ASEAN Economic Recovery and Digital Economic Integration (BSBR) และ (4) การรับรอง Consolidated Strategy on the Fourth Industrial Revolution (4IR) เป็นต้น

- ปี 2565 กัมพูชา ในฐานะประธานอาเซียน ภายใต้หัวข้อหลัก “ASEAN A.C.T.: Addressing Challenges Together” ให้ความสำคัญกับ (1) การส่งเสริมความเชื่อมโยงด้านดิจิทัล วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2) การลดช่องว่างด้านการพัฒนาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน (3) การส่งเสริมให้อาเซียนมีการบูรณาการ ครอบคลุม และเข้มแข็ง และ (4) การสร้างความเติบโตและการพัฒนาให้อาเซียนก้าวไปสู่ระดับโลก

3. ศักยภาพทางเศรษฐกิจของ AEC

- ในปี 2563 อาเซียนมีจำนวนประชากรรวมกันกว่า 656 ล้านคน (ร้อยละ 8.55 ของประชากรโลก) มีมูลค่า GDP รวมกัน 2.99 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (ร้อยละ 3.53 ของ GDP โลก และลดลงจากปี 2562 ร้อยละ 3.3) มีมูลค่าการค้าระหว่างประเทศรวมกัน 2.59 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (ร้อยละ 15.23 ของการค้าโลก) หดตัวร้อยละ 7.99 จากปีที่ผ่านมา มากกว่าภาพรวมเศรษฐกิจโลกซึ่งหดตัวร้อยละ 5.3 โดยมูลค่าการค้าสินค้าภายใน

อาเซียนคิดเป็นร้อยละ 21.22 และคู่ค้า 3 อันดับแรกของอาเซียน คือ จีน (ร้อยละ 19) สหรัฐฯ (ร้อยละ 11.62) และสหภาพยุโรป (ร้อยละ 8.53)⁷

- ถึงแม้อาเซียนจะได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แต่อาเซียนยังคงมีศักยภาพในการดึงดูดการลงทุนจากทั่วโลก โดยสัดส่วนการลงทุนโดยตรง (FDI) จากทั่วโลกในอาเซียนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11.9 ในปี 2562 เป็นร้อยละ 13.7 ในปี 2563 และ FDI ภายในอาเซียนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 12 เป็นร้อยละ 17 นอกจากนี้ในระยะยาวพบว่า มูลค่าของโครงการจากต่างประเทศในอาเซียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากเฉลี่ยปีละ 37 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในช่วงปี 2558 – 2560 เป็นเฉลี่ยปีละ 74 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในช่วงปี 2561 – 2563

- ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (ADB) คาดการณ์ว่า ในปี 2565 GDP ของอาเซียนจะเติบโตร้อยละ 4.9 และในปี 2566 จะเติบโตร้อยละ 5.2⁸ ทั้งนี้ ตัวเลขดังกล่าวอาจมีการปรับลดลง นอกจากนี้ รายงาน ASEAN Development Outlook (ADO) 2021 ระบุว่า หากการเติบโตทางเศรษฐกิจของอาเซียนสามารถกลับมาสู่ระดับก่อนโควิด-19 ได้ คาดว่า GDP ของอาเซียนจะเลื่อนจากอันดับ 5 ของโลกในปี 2565 ขึ้นมาเป็นอันดับ 4 ภายในปี 2573 (รองจากสหรัฐฯ จีน และ EU)⁹

4. ความสำคัญของ AEC ต่อเศรษฐกิจไทย

- โอกาสของไทยใน AEC อาทิ สินค้าอุตสาหกรรม (เช่น รถยนต์และส่วนประกอบ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ วัสดุก่อสร้าง ผลิตภัณฑ์ยาง และสินค้าอุปโภคบริโภค) สินค้าเกษตร (เช่น ข้าว ยางพารา ผักผลไม้สดและแปรรูป และอาหารสำเร็จรูป) และธุรกิจบริการ (เช่น การท่องเที่ยว บริการสุขภาพ)

- ในปี 2564 อาเซียนเป็นคู่ค้าอันดับ 1 ของไทย มีมูลค่าการค้าประมาณ 110,800 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขยายตัวร้อยละ 17.09 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 20.57 ของการค้าไทยกับโลก โดยไทยส่งออกไปยังอาเซียนประมาณ 65,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ขยายตัวร้อยละ 17.24) นำเข้าจากอาเซียนประมาณ 45,700 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ขยายตัวร้อยละ 16.89) และได้ดุลการค้าจากอาเซียนประมาณ 19,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ¹⁰

- ภายใต้ AEC ทุกภาคส่วนในระบบเศรษฐกิจของไทยจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

- การเคลื่อนย้ายสินค้าที่เสรีขึ้น กล่าวคือ มีการลดภาษีสินค้านำเข้าระหว่างกันเป็นศูนย์ ซึ่งปัจจุบันอยู่ที่ร้อยละ 98.6 ของรายการสินค้าทั้งหมด¹¹ และพิจารณาลดภาษีสินค้าอ่อนไหวเพิ่มเติม นอกจากนี้ ยังยกเลิกอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภาษี และปรับกฎระเบียบ/มาตรการทางการค้าเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า¹² ทำให้ผู้ประกอบการไทยขายสินค้าและนำเข้าวัตถุดิบได้มากขึ้น ส่วนผู้บริโภคก็มีโอกาสเลือกซื้อสินค้าที่หลากหลายและมีคุณภาพ รวมถึงได้รับการคุ้มครองการบริโภคข้ามพรมแดนเพิ่มขึ้น

- การเคลื่อนย้ายบริการที่เสรีขึ้น กล่าวคือ มีการลดอุปสรรคการค้าบริการด้วยการเปิดตลาดสาขาบริการภายใต้รูปแบบ (Mode) การให้บริการต่าง ๆ เพิ่มสัดส่วนการถือหุ้นให้กับบุคคล/นิติบุคคลที่ถือสัญชาติอาเซียน ปรับปรุงกฎเกณฑ์ด้านการค้าบริการของอาเซียนให้ทันสมัย และยกระดับมาตรฐานและการอำนวยความสะดวก

⁷ ข้อมูลจากกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ณ กุมภาพันธ์ 2565

⁸ ข้อมูลจากเว็บไซต์ ADB (<https://www.adb.org/news/developing-asia-economies-set-grow-5-2-year-amid-global-uncertainty>) เผยแพร่เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2565

⁹ ข้อมูลจากเว็บไซต์สำนักเลขาธิการอาเซียน (https://asean.org/wp-content/uploads/2021/07/ASEAN-Development-Outlook-ADO_FINAL.pdf) เผยแพร่เมื่อกรกฎาคม 2564

¹⁰ ข้อมูลจากเว็บไซต์สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ณ วันที่ 23 พฤษภาคม 2565

¹¹ ประเทศอาเซียน 6 (บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย) ลดภาษีสินค้านำเข้าระหว่างกันเป็นศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 99.3 ของรายการสินค้าทั้งหมด ในขณะที่ประเทศ CLMV (กัมพูชา สปป. ลาว เมียนมา และเวียดนาม) ลดภาษีฯ คิดเป็นร้อยละ 97.7 ของรายการสินค้าทั้งหมด

¹² เช่น ด้านมาตรฐานและการรับรองกฎระเบียบด้านเทคนิค พิธีการศุลกากร สุขอนามัยและสุขอนามัยพืช เป็นต้น

ความสะดวกในการค้าบริการของอาเซียน จึงเป็นขยายโอกาสของไทยในสาขาที่ไทยมีศักยภาพ เช่น บริการด้านสุขภาพ และด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น

○ การเคลื่อนย้ายการลงทุนที่เสรีขึ้น กล่าวคือ มีการลดอุปสรรคต่อการลงทุน ปรับปรุงนโยบายการลงทุนให้เสรีและเปิดกว้างมากขึ้น¹³ ซึ่งจะช่วยให้ดึงดูดนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในไทยและในภูมิภาคมากขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อนักลงทุนไทยที่จะไปลงทุนในประเทศสมาชิกอาเซียน

○ การเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีขึ้น กล่าวคือ มีแผนการเปิดเสรีบริการด้านการเงินแบบก้าวหน้า การเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายบัญชีทุน การพัฒนาตลาดทุน การเชื่อมโยงระบบการชำระเงิน การส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงิน และการสร้างเสถียรภาพและส่งเสริมการรวมตัวทางการเงินในภูมิภาค¹⁴

○ การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือที่เสรีขึ้น กล่าวคือ มีการอำนวยความสะดวกด้านการรับรอง/เทียบวุฒิ คุณสมบัติ และประสบการณ์ด้านวิชาชีพเพื่อให้แรงงานฝีมือ 8 สาขา (แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล วิศวกร สถาปนิก นักสำรวจ นักบัญชี และบุคลากรวิชาชีพสาขาการท่องเที่ยว) สามารถเดินทางไปทำงานในประเทศสมาชิกได้¹⁵ ซึ่งจะช่วยให้แรงงานฝีมือไทยเข้าไปทำงานในประเทศอาเซียนอื่นได้ง่ายขึ้น และช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานฝีมือภายในประเทศ

● ประเด็นอื่น ๆ ที่ไทยสามารถผลักดันใน AEC อาทิ การฟื้นฟูเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนหลังโควิด-19 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของห่วงโซ่อุปทาน การเปลี่ยนผ่านไปสู่เศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจสีเขียว พลังงานหมุนเวียน การรักษาสິงแวดล้อม และการส่งเสริม MSMEs

* * * * *

กองเศรษฐกิจ กรมอาเซียน

25 พฤษภาคม 2565

¹³ ผ่านความตกลง ACIA ที่ประกอบด้วยพันธกรณีด้านการลงทุน 4 ด้าน คือ การเปิดเสรี การคุ้มครอง การอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมการลงทุน ครอบคลุมสาขาการผลิต การเกษตร ประมง ป่าไม้ เหมืองแร่ และบริการที่เกี่ยวข้องกับ 5 สาขาดังกล่าว ปัจจุบัน อาเซียนมีพิธีสารแก้ไขความตกลง ACIA ฉบับที่ 4

¹⁴ ตาม the Strategic Action Plans of the ASEAN Financial Integration 2016-2025

¹⁵ การให้บริการวิชาชีพในประเทศสมาชิกอาเซียนจะยังคงต้องสอดคล้องกับกฎระเบียบและเงื่อนไขต่าง ๆ ภายในประเทศตามแต่ละสาขาวิชาชีพเป็นผู้ประกาศ กำหนด และตรวจสอบดูแล